ШАҲАРСОЗЛИК НОРМА ВА ҚОИДАЛАРИ

ҚУРИЛИШ СОҲАСИДАГИ НОРМАТИВ ҲУЖЖАТЛАР ТИЗИМИ

ШНҚ 1.01.01-09

Расмий нашр
(Ўзбекча-русча)

Ўзбекистон Республикаси Давлат
Архитектура ва қурилиш қўмитаси
Тошкент-2009

УДК 69: 658.012.224
ШНҚ 1.01.01-09 «Қурилиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар тизими. Асосий ҳоллар. Тошкент, 2009. ЎзР Даварҳитектқурилишқўми»

Ишлаб чиқувчи ва тақдим қилувчи: Х. Асамов номли «ЎзЛИТТИ» ЁАЖ (Б.В.Фарсиян – мавзу раҳбари, М.М, Шагаев, Л.А. Мухамедшин , т.ф.н. Ш.Ш. Шаджалилов)

Муҳаррирлар: Н.М.Ханов, Н.Э.Максумов, А.А.Ахрорходжаев (Даварҳитектқурилишқўми), М.М. Шагаев, Ш.Ш. Шаджалилов, Б.В. Фарсиян (Х. Асомов номли «ЎзЛИТТИ» ЁАЖ)

Тасдиқлашга Ўз.Р. Даварҳитектқурилишқўмининг Лойиҳа ташкилотлари фаолиятининг мониторинги бошқармаси (А.А.Ахрорходжаев) томонидан тайёрланган.

ШНҚ 1.01.01-08 «Қурилиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар тизими Асосий ҳоллар» кучга кирганидан бошлаб, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҚМҚ 1.01.01-96 «Қурилиш соҳасидаги меъёрий ҳужжатлар тизими. Асосий ҳоллар», ҚМҚ 1.01.02-96 «Қурилиш соҳасидаги меъёрий ҳужжатлар тизими. Меъёрий ҳужжатларни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш тартиблари» ва ҚМҚ 1.01.03-96 «Қурилиш соҳасидаги меъёрий ҳужжатлар тизими. Меъёрий ҳужжатларни баён қилиш ва расмийлаштириш қоидалари» ўз кучини йўқотади.

Мазкур хужжат Ўзбекистон Республикаси Даварҳитекқурилиш рухсатисиз тўлиқ ёки қисман ишлаб чиқилиши, нашр қилиниши ва тарқатилиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикаси давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси (Давархитектқурилишқўм)	Шаҳарсозлик норма ва қоидалари	ШНҚ 1.01.01-09
	Қўрилиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар тизими Асосий ҳоллар	ҚМҚ 1.01.01-96 ҚМҚ 1.01.03-96 ҚМҚ 1.01.03-96 Ўрнига

1. Кириш

Қурилиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар тизими (техникавий нормалаштириш) қурилиш ва муҳандислик изланиш ишларини, бино ва иншоотларни реконструкциялашни, корхоналарни кенгайтириш ва техник қайта жиҳозлаш ишларини лойиҳалаш, бино, иншоотларни эксплуатация қилиш ва таъмирлашга бўлган зарурий ёки тавсиявий норма, қоида, ҳолатлар, талаблар мажмуини белгилайди.

Ўзбекистон Республикаси норматив ҳужжатлар тизими янги иқтисодий шароитларга, қонунчилик ва бошқарув тизимига мос келади.

Норматив ҳужжатлар тизимининг бош йўналиши – корхона, ташкилот ва мутахасисларнинг эркинлиги ва ташаббусининг ошиб боришида жамият ва давлатнинг, қурилиш маҳсулотлари истеъмолчиларининг ҳақ-ҳуқуқлари ва манфаатларини қонуний ҳимояланишига қаратилган.

Ўзбекистон Республикаси қонунлари, сармоя солиш жараёни иштирокчилари муносабатларини тартибга солувчи, уларнинг ҳақ-ҳуқуқлари билан мажбуриятларини, маҳсулот, бажарилаётган ишлар ва кўрсатилаётган хизматлар сифати учун масъулиятларини белгилаб берувчи Президент ва Вазирлар Махкамасининг қурилиш соҳасига оид норматив ҳужжатлари, тизимнинг ҳуқуқий пойдеворидир.

Қурилиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар тизими Ўзбекистон Республикаси стандартлаштириш тизими доирасида, O’z DST 1.0 ва O’z DST 1.11 бўйича фаолият кўрсатади.

Мазкур қурилиш норма ва қоидалари:

қурилиш соҳасидаги нормалаштириш тизими вазифалари ва шаклланиш тамоилларини;

тизим таркибини, норматив ҳужжатлар таснифоти ва турларини;

норматив ҳужжатлар мазмунига бўлган талабларни;

норматив ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ва ўзгартириш тартибини;

норматив ҳужжатларни ишлаб чиқиш ва расмийлаштириш тартибини;

норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва ундан кейинги ишлар тартибини;

норматив ҳужжатларни ишлаб чиқиш ва унинг талабларига амал қилиш масъулиятини;

норматив ҳужжатлар талабларига риоя қилиш устидан назоратнинг ташкил қилинишини белгилаб беради.

Х. Асамов номидаги ЎзЛИТТИ Ёпиқ акционерлик жамияти томонидан киритилган	Ўзбекистон Республикаси давлат архитектура ва қурилиш қўмитасининг 2009 йил 5 феврал №18 сон буйруғи билан тасдиқланган	Амалга киритиш санаси 15 июн 2009 йил

2. Норматив ҳужжатларга ишоралар

Мазкур норма ва қоидаларда қуйидаги ҳужжатларга қилинган ишоралардан фойдаланилган:

Ўзбекистон Республикаси Шаҳарсозлик кодекси;

O'z DST 1.0-98 «Ўзбекистон Республикаси стандартлаштириш давлат тизими»;

O'z DST 1.10-98 ЎзР. ДСТ «Асосий атамалар ва таърифлар»;

O'z DST 1.11-2002* ЎзР. ДСТ «Ўзбекистон Республикаси қурилишда стандартлаштириш соҳа тизими»;

O'z DST 8.12-2005 Ўзбекистон Республикасининг ўлчов бирлигини таъминлаш давлат тизими;

ҚМҚ 2.01.06-97 «Қурилишда қўллаш молик бўлган физик катталиклар бирликларининг рўйҳати»;

ГОСТ 2.004-88* ЕСКД «Конструкторлик ва технологик ҳужжатларни босма ва ЭХМ график тузилмаларида бажаришга бўлган умумий талаблар»;

МСН 1.01.01-96 «Қурилиш соҳасидаги меъёрий ҳужжатлар давлатлараро тизими. Асосий ҳоллар».

3. Таърифлар

Мазкур норма ва қоидаларда O'z DST 1.10 ЎзР. ДСТ «Асосий атамалар ва таърифлар»нинг иловасига мос атамалар қўлланилган.

4. Тизимнинг асосий вазифаси, тамоиллари, таркиби ва норматив ҳужжатларнинг турлари

4.1. Қурилиш соҳасидаги техникавий нормалаштириш тизимининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

лойиҳалаштирилаётган бино ва иншоотларда соғлом ва бехатар меҳнат ва ҳаёт шароитларини таъминловчи талабларни белгилаш;

атроф-муҳит муҳофазаси, табиат заҳираларидан оқилона фойдаланиш, экологик хавфсизликни таъминлаш;

объектларни лойиҳалаш, қуриш ва улардан фойдаланишнинг ишончлилигини ва умрбоқийлигини таъминлаш;

қурилиш объектлари сифатлари ва номенклатураси масалаларида харидор ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоялаш;

моддий, энергетик, меҳнат ва молиявий заҳираларни тежаш;

лойиҳалаш ва қурилиш амалиётига фан, техника ютуқларини, мамлакатимиздаги ва ҳориждаги илғор тажрибаларни жорий қилиш;

шаҳарсозлик, ҳажмий режавий ва конструктив лойиҳавий ечимларнинг юксак даражасини таъминлаш.

4.2. Тизимнинг норматив ҳужжатларини ишлаб чиқишда халқаро ташкилотлар (ИСО, МЭК ва бошқалар) ҳужжатлари билан ҳамоҳанглиги ва қиёслилиги таъминланиши лозим.

4.3. Мажбурий талабларни қисқартириш ва тавсиявий талаблар сонини ошириш билан техник нормалаштириш тизими лойиҳалаш ва қурилишнинг техник ва иқтисодий масалаларини ҳал қилишда корхона, ташкилот ва мутаха-

сисларнинг эркинлигини оширишни ва ташаббусини ўстиришни таъминлаши керак.

4.4. Одамлар ҳаёти, фуқароларнинг саломатлиги ва мулки хавфсизлигини, атроф-муҳит мухофазаси, қурилаётган бино ва иншоотлар, мухандислик ва санитария техникаси жиҳозларининг ишончлилиги ва умрбоқийлиги, ўринлилиги ва алмашунувчанлигини, манба тежамкорлигини таъминлашга йўналтириш лозим бўлган талаблар мажбурий талаблар ҳисобланади.

4.5. Қурилишдаги техник нормалаштириш объектларига қуйидагилар киради:

- шаҳарсозлик;
- муҳандислик изланишлари;
- лойиҳалаштириш (шу жумладан технологик лойиҳалаштириш);
- қурилиш (ташкил қилиш, бажариш, ишларни ва қурилиши тугалланган объектларни қабул қилиш);
- бино ва иншоотлардан фойдаланиш, таъмирлаш ва қайта тиклаш (ташкил қилиниши, олиб борилиши ва ишларни қабул қилиниши);
- бино ва иншоотларнинг мухандислик қурилмалари тизими;
- қурилиш нархини аниқлаш услублари ва смета нормалари;
- қурилишга сармоя киритиш жараёни иштирокчилари ўртасидаги муносабат элементлари;
- қурилиш маҳсулоти ишлаб чиқиш, иш олиб борилиши ва уни қўллаш учун керак бўлган умум техникавий, функционал ва фойдаланиш талаблари.

4.6. Техник нормалаштириш тизимининг таркиби 4.5. бандида санаб ўтилган техник нормалаштириш объектлари асосида шакллантирилган бўлиб, тўртта тагтизимлар билан ифодаланади:

1. Ташкилий услубият нормалари;
2. Лойихалаштиришнинг техник нормалари;
3. Қурилиш амалиёти технологияси ва ташкил қилиниш қоидалари;
4. Иқтисодий нормалар.

Тагтизимларнинг ҳар бири бир ёки бир нечта норматив ҳужжатлар ишлаб чиқиладиган гуруҳларга бўлинади.

4.7. Шаҳарсозлик нормалари қабул қилинган таркибий тузилишга биноан В иловада келтирилган норматив ҳужжатлар таркибини аниқлаш ва уларни белгиланган тарзда нишонлашга мўлжалланган қурилиш нормаларининг таснифлагичи билан таъминланади.

4.8. Қурилиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар тизимига тасдиқланиш поғоналарини эътиборга олганимизда қуйидаги норматив ҳужжатларни киргизиш мумкин:

Ўзбекистон Республикаси Давархитектқурилишқўми томонидан тасдиқланадиган республика шаҳарсозлик норма ва қоидалари (ШНҚ).

Республика қурилиш нормалари ва қоидалари:

- ташкилий-услубият нормалари ва қоидаларини;
- лойиҳалаштиришнинг техник нормаларини;
- қурилиш амалиёти технологияси ва ташкил қилиниши қоидаларини;
- иқтисодий нормаларни белгилайди.

Қорақалпоғистон Республикаси учун худудий қурилиш нормалари зарурлиги масаласи унинг масъул органлари томонидан ҳал қилинади.

Соҳалик мансублигига биноан идоралар (вазирлик, концерн ассоциация ва ҳаказолар) томонларидан тасдиқланадиган ва ушбу идоралар таркибига кирувчи корхона ва ташкилотларда қўллаш мўлжалланадиган идоравий қурилиш нормалари (ИКН).

Ушбу нормалар билан лойиҳалаш, муҳандислик изланиш ишлари, қурилиш, қурилиш конструкциялари буюм ва материаллар ишлаб чиқариш, бино, иншоотлар ва конструкциялардан фойдаланишга оид халқ ҳўжалиги соҳаси хусусиятларини эътиборга олувчи, республика қурилиш нормалари ва қоидаларига зид келмайдиган ва уларни айнан такрорламайдиган талаблар белгиланади. Идоравий қурилиш нормаларини тасдиқлаш Давархитектқурилишқўми билан келишилган ҳолда амалга оширилади.

МДХ давлатларининг қурилиш соҳасидаги стандартлаштириш ва техник нормалаштириш бўйича Давлатлараро илмий-техник комиссияси ёрдами билан ишлаб чиқилган Давлатлараро қурилиш норма (МСН) ва Лойиҳалаш ва қурилиш бўйича давлатлараро қоидалар тўплами (МСП) «Қурилиш соҳасида давлатлараро норматив ҳужжатлар тизими. Асосий ҳолатлар» МСН 1.01.01-96 га кўра Ўзбекистон Республикаси худудида Давархитектқурилишқўми буйруғи билан амалга киритилади.

4.9. Шаҳарсозлик нормалари ва қоидалари, ҳамда идоравий қурилиш нормаларининг таркибан хилма-хиллиги ушбу ҳужжатларни тасдиқловчи органлар томонидан белгиланади.

4.10. Қурилиш соҳасидаги техник нормалаштириш бўйича норматив хужжатлар стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаш бўйича Ўзбекистон Республикаси агентлиги Давтабиатқўми ва бошқаларнинг, стандартларига, ҳамда ишлаб чиқилган тизимга бевосита кирмаган бошқа назорат органларининг ҳужжатларига зид келмаслиги керак. Тизим нормалари билан стандартларини ушбу таъкидланган ташкилотлар ҳужжатлари билан, шу жумладан экология, орасталик гигиенаси ва ҳаказо масалалари бўйича ҳам ўзаро мувофиқланишига эришиш, уларнинг ишлаб чиқилиши даврида зарур маъқуллатишлар йўли билан таъминланади.

4.11. Норматив техник хужжатлар тизимининг узвий давоми сифатида Қўлланмалар ҳам ишлаб чиқилиши мумкин. Қўлланмалар белгиланган қурилиш нормалари талабларига эришиш йўлларини аниқлаб беради, унинг айрим ҳолларини соддалаштиради, мисоллар ва ҳисоблаш алгоритмларини, матний, жадвалий, чизма маълумотлар ва лойиҳа ва қурилиш учун зарур бўлган бошқа ҳил ёрдамчи ҳамда ахборот маълумотларини мужассамлаштиради.

Қўлланма талаблари қуйидаги ҳолларда мажбурийлик мақомига эга бўлади:

- лойиҳалаштиришда буюртмачи билан қилинган шартномада унга ишора қилинган бўлса;

- қурилишда лойиҳа ҳужжатларида ва (ёхуд) пудрат шартномаларида унга ишора қилинган бўлса.

4.12. Янги талаблар ва ҳолларнинг жорий қилинишини талаб қиладиган илмий-тадқиқод ва синов ишлари натижаларини норматив ҳужжатлар таркибига киритиш уни лойиҳалаштириш ва қурилишда амалда қўллаш бўйича аввалambор маълум ҳажмдаги тажриба тўплашни тақазо қилганида, норматив ҳужжат мақомига эга бўлмаган Тавсияномалар ишлаб чиқилади.

4.13. Қўлланма ва Тавсияномалар ҳужжат яратувчи ташкилот раҳбарияти томонидан тасдиқланади.

4.14. Амалдаги норматив ҳужжатлар тизимидаги қурилиш маҳсулотлари ва қурилиш ишлари нархлари, материаллар, меҳнат сарфи нормалари, қурилиш давомийлиги, тановар нормалари, лойиҳа ва қидирув ишлари нархномалари ва ўзга ҳолларни тавсиявий ва ахборот – маълумот тариқасидаги материаллар сифатида қўллаш зарур. Бу ҳужжатлар, ҳамда Тавсиянома ва қўлланмалар услубиёт тавсифига эга бўлиб, уларга буюртма берган юқори ташкилотлар томонидан тасдиқланади.

5. Норматив ҳужжатлар мазмуни

5.1. Норматив - техник ҳужжатлар фақат лойиҳалаштириш манбаларига бевосита алоқадор талабларнигина, ушбу ҳужжатларнинг нимага мўлжалланганлигига мувофиқ, уларни қўллаш учун зарур бўлган ҳолларнигина қамраши, ҳамда лойиҳалаштириш ва қурилишнинг барча босқичларида ходимларнинг ижодий ташаббускорлигини чегаралаб қўймаслиги лозим.

5.2. Норматив ҳужжатлар таркибига кирувчи барча турдаги норматив – техник ҳужжатлар аниқ белгиланган мажбурий нормалар ва талабларни, тавсиявий нормативларни ва ахборий маълумотларни қамраши керак.

5.3. Мажбурийлар сирасига, фуқоролар ҳаёти, саломатлиги ва мол-мулки хавфсизлигини, атроф-мухитнинг мухофазаланишини, қурилаётган бино ва иншоотлар ишончлилиги ва умрбоқийлигини таъминлашга қаратилган ҳаёт кечириш муҳити бўлмиш бино ва иншоотлар, қурилиш буюмлари, материаллари ва қурилиш махсулотларининг охир-ниҳоядаги амаллий хусусиятлари билан фойдаланишга оид таснифотларини тартибга солувчи нормалар ва талаблар киради.

Охир-ниҳоядаги амалий хусусиятлар билан фойдаланишга оид таснифотларни тўғридан-тўғри нормалаштириш ва назорат қилиш имконияти бўлмаган тақдирда улар ҳажмий-режавийлик, конструкциялик, технологик ва бошқа хил назоратбоп талаблар қўйилиши йўли билан тартибга солиниши мумкин.

5.4. Тизим ҳужжатлари харидор манфаати ҳимояси йўлидаги зарур мажбурий меъёрлар ва талабларнинг энг кам миқдорини мужассамлаштириши шарт. Ошиқча равишдаги соддалаштиришларга чек қўйилиши лозим. Назорат органлари талаблари ушбу органлар томонидан тасдиқланган ҳужжатларга ишора қилинган ҳолда келтирилиши шарт.

Алоҳида матнлар, изоҳловчи расмлар, жадваллар ва чизмалар иловалар шаклида берилиши мумкин. Иловалар ҳам мажбурий, тавсиявий ва ахборий шаклларда бўлишлари мумкин.

Мажбурий талаблар одатда энг кам зарурий (имкони борича) даражаларда белгиланади.

5.5. Тавсиявий норматив сирасига қуйидагилар киради:

- кўрсаткич миқдори айни харидор имконияти ва талабларига эътиборан доим ўзгариб турадиган харидорлик хоссалари кўрсаткичлари;

- мажбурий талабларни амалга ошириш механизмлари ва ушбу талаблар билан белгиланган натижаларга эришиш усулларига тааллуқли нормативлар.

Тавсия қилинганларга мос бўлмаган қарорлар қабул қилганлиги учун мазкур қарорни қўллаган ташкилот, муассаса ва корхоналар жавобгарликка тортиладилар.

5.6. Белгилаб қўйилган лойиҳалаштириш ва қурилиш амалиётида ўзини оқлаган нормалар билан талабларни амалга оширишнинг тавсиявий усуллари тўлиқлигича қурилиш нормалари ва қоидаларида ўз аксини топган.

Тавсиявий нормативлар давлатимиздаги ва хориждаги илғор тажрибаларни ҳисобга олинган ҳолда оқилона бўлиши лозим.

Тавсиявий нормативлар унга пудрат шартномаси ва (ёхуд) лойиҳа ҳужжатларида ишора қилинганида мажбурийлик мақомини эгаллайди.

5.7. Қўлланма ва Тавсияномаларда ШНҚ ҳоллари ижрочиларнинг ҳарҳил малакаларини ҳисобга олиб бирмунча батафсил баён қилиниши ҳам мумкин. Айнан ушбу ҳужжатларда экспериментал ва тажриба-конструкторлик тавсифига эга бўлган янги ишланмаларнинг натижалари ҳам келтирилиши мумкин.

5.8. Норматив ҳужжатларида бошқа норматив ҳужжатлар ва стандартлар мазмунини такрорлашга йўл қўйилмайди. Ҳужжатда келтирилган талаблар бошқа норматив ҳужжатлар билан стандартларда белгиланган талаблар билан, шу жумладан нормалаштириш объектига дахлдор технологик лойиҳалаштириш нормалари билан ҳам тўла-тўкис боғланган бўлиши керак.

5.9. Барча турдаги норматив ҳужжатларда умумий қабул қилинган қурилиш атамаларига риоя қилиниши шарт.

6. Норматив ҳужжатларни ишлаб чиқиш ва расмийлаштириш

Мазкур ШНҚ билан белгиланган норматив ҳужжатларни ишлаб чиқиш, тасдиқлаш, рўйхатлаш ва нашр қилиш тартиблари Ўзбекистон Республикаси қурилиш соҳасидаги стандартлаштиришнинг тармоқ тизимлари, давлат назорат органлари норматив ҳужжатларига ҳамда таъкидланган тартибда ҳужжатларни тасдиқловчи органлар томонидан белгиланадиган айрим вазирлик ва идораларнинг норматив ҳужжатларига тааллуқли эмас.

6.1. Мазкур тизимга кирувчи норматив ҳужжатларни ишлаб чиқиш босқичлари.

6.1.1. Норматив ҳужжатни ишлаб чиқишнинг қуйидаги босқичлари жорий қилинади:

1 - босқич – техник топшириқ устида ишлаш, тузиш, маъқуллатиш (зарур бўлганида) ва тасдиқлаш ишларини ташкил қилиш;

2 - босқич – ҳужжат лойиҳасининг биринчи босқичини ишлаб чиқиш ва уни тақризлар олиш учун тарқатиш;

3 - босқич – тақризларни кўриб чиқиш, ҳужжат лойиҳасининг оҳирги (ёки иккинчи ва навбатдаги) тахрирларини ишлаб чиқиш;

4 - босқич – ҳужжатни тайёрлаш, маъқуллатиш ва тасдиққа киритиш;

5 - босқич – ҳужжат лойиҳасини тасдиқловчи орган томонидан кўриб чиқилиши, унинг тасдиқланиши в рўйхатга олиниши;

6 - босқич – норматив ҳужжатни нашр этиш.

6.1.2. Зарур ҳолларда қўшимча босқич – ишлаб чиқилган норматив ҳужжат лойиҳаси асосидаги тажриба лойиҳаси ёки синов лойиҳаси ва қурилиши ҳам кўзда тутилиши мумкин.

6.2. Техник топшириқ ва норматив ҳужжат лойиҳасининг биринчи таҳрири.

6.2.1. Техник топшириқ С иловадаги тарзда норматив ҳужжатни ишлаб чиқувчи-етакчи ташкилот томонидан елкадош ижрочи-ташкилотлар иштирокида ишлаб чиқилади.

Техник топшириқни норматив ҳужжатни тасдиқловчи орган тасдиқлайди.

6.2.2. Ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилот норматив ҳужжат лойиҳасини ишлаб чиқиш муддатларига риоя қилиш бўйича, ижрода қатнашувчи ташкилотлар эса – ўзларига юклатилган иш ҳажмларининг ўз вақтида бажарилишига жавобгардирлар.

6.2.3. Норматив ҳужжат лойиҳасининг биринчи тахririни ишлаб чиқувчи – ташкилот тушунтириш хати билан қўшиб тақриз учун техник топшириқда белгиланган рўйхатда кўрсатилган ташкилотларга жўнатиши лозим. Ҳужжат лойиҳаси ва унга тушунтириш хати ишлаб чиқувчи-ташкилот ва ижрода қатнашувчи ташкилотлар раҳбарлари ва ижрочилари томонларидан имзоланиши шарт.

6.2.4. Норматив ҳужжатнинг биринчи тахririни тақризга жўнатишдан олдин ижрода қатнашувчи ташкилотлар иштирокида ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилотнинг илмий – техник (илмий, техник) кенгашида кўриб чиқиш зарур.

6.2.5. Тушунтириш хати норматив ҳужжат лойиҳасининг ҳар бир таҳририга тузилиб, қуйидаги бўлимлардан иборат бўлиши лозим:

- ҳужжатни ишлаб чиқиш учун асос;
- ишланманинг мақсади ва вазифалари;
- ҳужжат лойиҳаси устида бошлашдан аввал нормалаштириш объекти тўғрисидаги мавжуд бўлган маълумотлар;
- ҳужжат лойиҳасида қабул қилинган талабларини техникавий иқтисодий асосланиши;
- лойиҳа олдидаги талаблар ва амалдаги ҳамда хориждаги шу каби норматив ҳужжатларга, фан, техника ютуқлари, ушбу соҳадаги давлатимиз ва хориждаги илғор тажрибаларга қиёсан ҳужжат лойиҳасининг илмий-техник даражаси;
- ҳужжатни амалга киритишнинг тавсиявий муддати;
- бошқа ҳужжатлар билан, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси қурилишда стандартлаштириш соҳа тизими ҳужжатлари кайта кўриб чиқиш, уларга ўзгартишлар ишлаб чиқиш ёки бутунлай бекор қилиш зарурлиги тўғрисидаги таклифлар;
- тақризга жўнатилиши тўғрисидаги маълумот (иккинчи ва кейинги таҳрирлар учун). Ҳужжат лойиҳаси таҳрири тақризга юборилган ва тақриз жўнат-

ган ташкилотлар сони, тақризлар ва уларни кўриб чиқилиши натижалар бўйича қисқа умумлаштирувчи тавсилот;

маъқуллатишлар тўғрисидаги маълумот (фақат оҳирги таҳрири учун). Тушунтириш хатида оҳирги таҳрирдаги маъқулланмаган масалаларнинг, қатъий муросасизликларнинг негизи, томонлар таклифлари ва ушбу таклифларнинг техник – иқтисодий асосланмалари баён қилинади;

лойиҳани ишлаб чиқишда фойдаланилган маълумотлар манбалари;

қўшимча маълумотлар.

6.3. Тақризларни кўриб чиқиш ва норматив ҳужжат лойиҳасининг оҳирги таҳririни ишлаб чиқиш.

6.3.1. Норматив ҳужжат лойиҳасига тақризлар (кўриб чиқилган ҳужжат лойиҳаси бўйича эътирозлар ва таклифлардан иборат хулосалар) ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилотга, ҳужжат лойиҳасини кўриб чиққан ташкилотлар томонидан уларга лойиҳа келиб тушганидан бошлаб узоғи билан 30 кун муддатдан кечиктирмасдан тақдим қилинади. Кўрсатилган муддатдан кечикиб келган тақризлар ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилот ҳоҳишига биноан кўриб чиқилади ва таҳризлар рўйҳатига киритилади.

Тақризлар асосий ва норматив ҳужжат лойиҳасининг бандларига ўзгаришлар ва қўшимчалар киритиш бўйича тавсиянинг қиска ва аниқ баён қилинган таҳриридан иборат бўлмоғи лозим.

6.3.2. Олинган тақризлар асосида ҳужжатни ишлаб чиқувчи-етакчи ташкилот (ижрода қатнашувчи ташкилотлар иштирокида) Д мажбурий Иловада келтирилган шаклда тақризлар рўйхати тузади ва қуйидаги тарзда тартиблаштиради:

эътироз ва таклифлар бермаган ташкилотлар рўйхати;

ҳужжат лойиҳаси бўйича тушган умуман эътирозлар;

норматив ҳужжат лойиҳасининг баён қилиниши тартибига биноан бўлимлар, бандлар ва иловалар бўйича билдирилган эътирозлар.

6.3.3. Тақризлар рўйхатида тушган эътироз ва таклифлар бўйича ҳужжат ишлаб чиқувчи – ташкилот ҳулосаси қуйидаги анъанавий расмиятчиликка биноан ёзилиши шарт:

агар эътироз ёки таклиф тўлалигича қабул қилинадиган бўлса – «қабул қилинди»;

агар эътироз ёки таклиф қисман қабул қилинадиган бўлса (эътироз ва таклифларнинг қисман рад қилиниши асосланган тарзда) – «қисман қабул қилинди»;

агар эътироз ёки таклиф рад қилинса (нима учун рад қилинганлиги асосланган тарзда) – «рад қилинди».

Хулосани асослаш ўрнига илгариги хулосалар рўйхатидаги асосланманинг қатор сонига ишора қилишга рухсат берилади (Масалан: «Рад қилинди». 5.бга қилинган хулосага қара).

6.3.4. Норматив ҳужжат лойиҳасининг том маъноси бўйича муросасиз эътирозлар ёки тақризларда муросасиз келишмовчиликлар мавжуд бўлса ҳужжат ишлаб чиқувчи-етакчи ташкилот манфаатдор ташкилотларнинг қарор қабул қилишга ваколатланган вакиллари иштирокида муроса мажлисини чақири-

ши зарур. Мажлис иштирокчиларига ҳужжат ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилот ҳужжатнинг эътирозли бўлимлари ва бандларининг аниқлик киритилган тахририни жўнатиши лозим.

6.3.5. Муроса мажлиси қарорини мажлис раиси ва котиби имзолари билан мажлис баёни тарзида расмийлащтирищ шарт.

Муросага келинмаган тақдирда ўзининг алоҳида мустақил фикрини бевосита мажлис баёнига тушуриш ва имзолаш лозим.

6.3.6. Норматив ҳужжат лойиҳасининг якуний тахрири ижрода қатнашувчи ташкилотлар иштирокида ҳужжат ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилот илмий – техник (илмий, техник) кенгаши томонидан кўриб чиқилиши шарт.

6.4. Норматив ҳужжат лойиҳасини маъқуллатиш ва тасдиққа киритиш

6.4.1. Норматив ҳужжат лойиҳасининг якуний тахririни ҳужжат ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилотларга маъқуллатишга жўнатади. Келишиш (ҳужжат лойиҳасини маъқуллашларини тасдиқлаш) алоҳида хат ёки мажлис баён шаклида расмийлаштирилади.

Маъқуллатиш учун тақдим қилинган ҳужжат лойиҳасини у келиб тушгандан бошлаб узоғи билан 15 кун муддат ичида кўриб чиқиш зарур.

6.4.2. Норматив ҳужжат лойиҳасининг ҳал қилувчи масалалари бўйича ўзаро зид фикрлар туғилганида ҳужжатни тасдиқлашга киритаётган ташкилот, ушбу зиддиятларни манфаатдор томонлар билан биргаликда кўриб чиқиши ва муросага келинмаган масалаларни ҳужжатни тасдиқловчи органга кўриб чиқиш учун киритиши лозим.

Норматив ҳужжат лойиҳаси бўйича ўзаро зиддиятлар Е Иловадагидек шаклда расмийлаштирилади.

6.4.3. Республика шаҳарсозлик нормалари ва қоидалари лойиҳалари ҳужжат ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилот томонидан Ўзбекистон Республикаси Давархитектқурилишқўми тасдиғига киритилади.

Идоравий норматив ҳужжатлар лойиҳалари тасдиққа тегишли идоралар томонларидан белгиланган тартибда киритилади.

6.4.4. Норматив ҳужжат лойиҳалари тасдиқлашга ҳар бир нусхаси алоҳида равишда тушунтириш хати билан таъминланган ҳолда уч нусхада киритилади. Бундан ташқари бир нусхада қуйидагилар тақдим қилинади:

- тасдиқланган техник топшириқнинг кўчирма нусхаси;
- тақриз ва маъқуллатиш учун жўнатилган ҳужжат лойиҳаси;
- ҳужжат лойиҳаси тақризи учун белгиланган ташкилотлар рўйхати;
- тақризлар рўйҳати;
- ҳужжат лойиҳасининг якуний тахririни маъқуллатиш учун жўнатилган ташкилотлар рўйхати (маъқуллаш ҳужжатларининг айнан нусхалари илова қилинган ҳолда);
- талабларни асослашда фойдаланилган илмий-тадқиқод, тажриба-конструкторлик ва синов ишлари тўғрисидаги ҳисоботлар рўйхати;
- ҳужжат ишлаб чиқувчи-етакчи ташкилот ва бошқа ташкилотлар илмий-техник (илмий, техник) кенгашлари, шу жумладан ҳужжат лойиҳасини кўриб чиқиш бўйича муроса мажлисининг мажлис баёнлари (мажлис баёнларидан кўчирмалар);

- ҳужжатнинг патентсофлигини (патент қодирлигини) исботловчи патент харитачаси ёки патент софлигини аниқлаш учун текшириш ўтказиш керак эмаслиги тўғрисидаги (асосланган) маълумотнома;

зиддиятлар (агар бор бўлса) тўғрисидаги маълумотнома.

6.4.5. Тасдиққа киритилаётган норматив ҳужжат лойиҳаси ва унга ёзилган тушунтириш хатининг охирги сахифаси F иловага мувофиқ ҳужжат ишлаб чиқувчи-ташкилот ва ижрода қатнашувчи ташкилотлар раҳбарлари ва ижрочилари томонидан имзоланади ва муҳр билан тасдиқланади.

6.4.6. Идоравий норматив ҳужжатлар унга бир нусхадаги техник-иқтисодий асосланмалар, хулосалар рўйхати ва зарур маъқуллатишларга оид ҳужжатларнинг кўчирма нусхаларидан иборат бўлган тушунтириш хати илова қилинган ҳолда Даварҳитектқурилишқўмига маъқуллатиш учун икки нусхада тақдим қилинади.

Зарурат туғилганида жўнатилган хатга биноан Даварҳитектқурилишқўмига идоравий норматив ҳужжатлари лойиҳаларини маъқуллатиш учун зарур бошқа ҳужжатлар ҳам тақдим қилиниши шарт.

6.5. Норматив ҳужжатларни баён қилиш ва шакллантириш қоидалари

6.5.1. Норматив ҳужжат қуйидаги элементлардан таркиб топади:

- номи;
- зарварақ;
- ахборий маълумотлар;
- кириш, қўлланиш доиралари;
- норматив ишоралар;
- таърифлар;
- талаблар;
- мундарижа;

6.5.2. Норматив ҳужжатнинг номи қисқа, техник нормалаштирув объектини аниқ тавсифлаб берадиган ва шаҳарсозлик нормалари таснифотини инобатга оладиган бўлиши лозим.

6.5.3. Норматив ҳужжат муқаваси, зарварағи ва саҳифаларини безашни G Илова бўйича қабул қилиш керак.

Қурилиш нормалари ва қоидаларининг муқоваларини фарқланиш ранглари қурилиш нормалари ва қоидалари Таснифлагичига эътиборан қуйидагича белгиланади: 1 - қизил ранг (ташкилий - услубият нормалари),

2 – яшил ранг (лойиҳалаштиришнинг техник нормалари), 3 – кўк ранг (қурилиш амалиёти технологияси ва ташкил қилиш қоидалари), 4 – жигар ранг (иқтисодий нормативлар).

6.5.4. Ахборий маълумотлар зарварақнинг иккинчи саҳифасида жойлашган бўлиб, таркиби УДК, норматив ҳужжатни ишлаб чиқувчилар, норматив ҳужжатни тасдиқлашга киритувчи ташкилот, ҳужжатнинг таҳрири борасидаги маълумотлар, ушбу ҳужжат билан ўринларини босиш мўлжал қилинган норматив ҳужжатлар, норматив ҳужжатни маъқуллатиш жараёнлари тўғрисидаги маълумотлардан иборат бўлиши лозим.

6.5.5. Норматив ҳужжат кириш қисмига эга бўлиши лозим. Ҳужжатнинг кириш қисмида унинг қўлланиш доираларига ишора қилинади, нормалашти-

риш объектига аниқлик киритилади ёхуд ҳужжатнинг амал қилиш доиралари маълум даражада торайтирилади.

Ҳужжатни қўллаш доираларини белгилаганда: «Мазкур нормалар ва ҳоказоларга тааллуқлидир» каби жумла ишлатилади. Ҳужжатининг амал қилиш доиралари бироз торайтирилганида, ҳужжатнинг нималарга дахлсизлиги кўрсатилади.

6.5.6. Талаблар қисқа (қайтаришларсиз, изоҳларсиз ва асосламаларсиз) ва аниқ, чалкаш тушунчалар туғдирмайдиган даражада баён қилиниши лозим.

6.5.7. Мажбурий талаблар баёнида, матнда албатта «шарт», «лозим», «зарур» ва уларнинг бирикмаларидан иборат иборалар ишлатилиши лозим. Фавқулодда ҳолларда, ушбу талабнинг бошқаларга нисбатан устунлигига ишора қилувчи, ундан четлаш эса, асосли бўлиши лозимлигини таъкидловчи «одатда» сўзи билан талабларнинг мажбурийлигини бироз чеклашга йўл қўйилади.

6.5.8. Норматив ҳужжатда амалдаги норматив ҳужжатлар билан белгиланган илмий-техник атамалар, белгилар ва тушунчалар ишлатилиши лозим. Янги атамаларга уларнинг изоҳи берилади.

6.5.9. Мазмунга эътиборан ҳужжат матни бўлимларга бўлиниши мумкин. Бўлим сарлавҳалари ярим йўғон ҳарфлар билан берилади. Норматив ҳужжат бўлимлари билан бандлари арабча сонлар билан рақамланади. Бандлар бўлим рақамига нуқтадан сўнг унинг қатор сонини қўшиб қўйиш йўли билан белгиланади. Ҳар бир бўлимда бандларни рақамлаштириш биринчи рақамдан бошланади, масалан, «1.1; 1.2; 1.3; 2.1; 2.2; 2.3 ва ҳакозо». Ҳужжат фақат бир бўлимдан иборат бўлган тақдирда бандларнинг фақат қатор сонлари берилиб, бўлим рақамига ишора қилинмайди.

Бўлимлар, сарлавҳали қисмларга ҳам ажралиши мумкин. Бу ҳолда қисмлар рақамлаштирилмайди ва қисм доирасида бандларнинг овушма рақамлари сақланиб қолади.

Қисмлар сўз бошидан бошланиши лозим, улар рақамлаштирилмайди ва «тире» белгиси билан ахратилмайди.

Бирор-бир банднинг мазмунини давом этдирувчи бандларни, зарур ҳолларда учта сон билан: 2.5.1; 2.5.2 ва ҳакозо тарзда рақамлаштиришга рухсат қилинади.

6.5.10. Барча турдаги иловалар лотин алифбосига мувофиқ ҳарфлар билан белгиланиши лозим.

Иловалар ҳужжат матни билан биргаликда умумий саҳифаларга эга бўлиши лозим.

Иловалардаги бўлимлар, қисмлар, жадваллар, формулалар, чизмачилик материаллари ҳар бир илова доирасида рақамлаштирилади.

Ҳужжат матнида иловаларга ишора бўлиши лозим.

Иловалар берилиши мажбурийлиги даражаси унинг биринчи саҳифасида кўрсатиб ўтилиши шарт.

6.5.11. Норматив ҳужжат матнига изоҳлар киритишдан сақланиш зарур. Бандлар ва жадвалларга берилган изоҳларда фақат тушунтирувчи ва ахборий маълумотларни берилишига рухсат қилинади.

Жадвалларга изоҳлар бевосита жадвал тагига жойлаштирилиши лозим. Бордию битта изоҳ берилаётган бўлса, у рақамлаштирилмайди ва «Изоҳ» сўзидан сўнг нуқта қўйилади. Агар изоҳлар бир нечта бўлса, «Изоҳ» сўзидан сўнг қўш нуқта қўйилади. Изоҳлар арабча сонлар билан рақамлаштирилади.

Ҳужжатнинг кириш қисмида изоҳ бериш маън қилинади.

6.5.12. Норматив ҳужжат матнида:

бир ҳил тушунчалар учун бошқа-бошқа атамалар, маъноси яқин сўзлар (синонимлар), ҳамда давлат тилида муқобил сўз-атамалар бўлатуриб чет тиллардаги сўз-атамаларни қўллаш;

ўзбошимча тузилган сўз бирикмаларини (масалан, санқурилма, ёнғинназорат) қўллаш;

жадвал сарлавҳаларидаги ва формула таркибига кирувчи ҳарфлардаги ифодани соддалаштиришдан ташқари, барча ҳолларда сонлар билан қўшиб қўлланилмаган ўлчов бирликларини қисқартириш;

стандартлар ва орфография қоидалари билан белгиланганларидан ташқари сўз қисқартирмаларини қўллаш;

сўзларнинг ҳарф билан белгиланган ифодаларини, масалан «қувур узунлиги» ифодаси ўрнига «L қувур» ни қўллаш тақиқланади.

6.5.13. Норматив ҳужжатда СИ тизими жисмоний ўлчов бирликлари рўйхатига кўра O’z DST 8.012:2005 га мувофиқ, ҳамда жисмоний ўлчамларнинг зарур бирликларини ўзида мужассамлаштирган ҚМҚ 2.0.06-97га кўра, жисмоний ўлчамлар бирликлари ва уларнинг нишонлари ушбу бирлик номлари ва белгилари, бирликларнинг тавсия қилинган даража ва қолдиқлари, ҳамда СИ тизими бирликлари билан бирга қавс ичига олиб келтириладиган тизимдан ҳоли бирликлар ишлатилиши лозим. Бир ҳужжат доирасида бир ҳил кўрсаткичлар учун жисмоний ўлчов бирликлари барқарор бўлиши шарт.

6.5.14. Норматив ҳужжат матнида қатор (бир гуруҳ) сонлар маънолари учун ўлчов бирлиги фақат оҳирги сондан кейин қўйилади, масалан: 5; 8,5; 12 мм; 20,70,150 кг.

6.5.15. Норматив ҳужжатдаги сонлардан иборат материални жадвал тарзида шакллантириш зарур. Жадваллар, норматив ҳужжат матнида уларга ишора қилинган ҳолда, сарлавҳасиз берилади. Бетлар қатори ҳужжатнинг асосий матни доираларида яхлит овушма бўлиши лозим.

Норматив ҳужжат охирида келтириладиган жадваллар шаклидаги иловалар сарлавҳали бўлиши шарт.

6.5.16. Жадвал тарзида шакллантириш мақсадга мувофиқ бўлмаган кичик ҳажмдаги сонлардан иборат материал хулоса қабилида берилиши лозим, масалан: хоналардаги иҳота юзаларининг ёруғ қайтариш коэффициенти фоизларда, камида:

шифтлар учун…….70
деворларнинг юқори қисми……..60
девор юзалари……50
поллар…….25
бўлиши шарт.

6.5.17. Жадваллар ва хулосалардаги ўлчамларнинг сонлик қийматлари орасидаги масофани:

50 дан 100 гача

100 дан ош. 200 гача

200 ----»---- 300 ----»----

тарзда ёзилиши керак.

6.5.18. Чизма материаллар – расмлар (чизма шакллар, диаграммалар ва ҳоказолар) норматив ҳужжат таркибига нормалаштириш объекти тавсифоти ва хусусиятларини белгилаш, ҳамда ҳужжат матнини тўлароқ тушуниш учун киритилади.

Ҳужжат матнида чизма материалига ишора қилиниши лозим. Чизма материали бевосита у тўғрисида сўз қилинган матндан кейин, ёхуд кейинги саҳифада, ҳамда зарур ҳолларда иловаларда берилиши шарт.

Матнга киритилаётган расмлар, чизма шакллари, диаграммалар ва ҳоказолар конструкторлик ҳужжатлари Ягона тизими талабларига мос бўлиши лозим.

Чизма материали унинг тагига жойлаштириладиган мавзулик номга эга бўлиши ҳам мумкин.

Чизма материалини яхлит овушма рақамлаштириш усулида арабча сонлар билан рақамлаштириш зарур. Ҳар бир илованинг чизма материалини арабча сонлар билан, улар олдидан илованинг қатор сони қўшиб қўйилган ҳолда алоҳида рақамлаштирилади.

6.5.19. «Жадвал», «чизма», «расм» сўзлари, агар рақамлаштирилган бўлмаса норматив ҳужжат матнида тўла, агар рақамлаштирилган бўлса қисқартирилиб ёзилади, масалан: 1. жадв, 2. чизм, 3. расм. Такрор ишора қилинганида «1. жадв. қара», «2. чизм. қара», «3. расм. қара» шаклида ёзиш зарур.

6.5.20. Иловада келтириладиганидан ташқари барча формулалар арабча сонлар билан яхлит овушма шаклда рақамлаштирилиши ва у формула билан баравар ўнг томонда ёй қавс ичига олиниб ёзилиши шарт. Матнда формулаларнинг қатор сонларига ишоралар қавс ичида берилади, масалан: (5) формулада.

Иловада келтирилган формулалар, ҳар бир илова доирасида арабча сонлар олдидан илованинг қатор сони қўшиб қўйилган ҳолда рақамлаштирилиши лозим.

Формула таркибига кирувчи рамзлар ва сонлик коэффициентларга қилинган изоҳлар, агар улар матнда изоҳланмаган бўлса, бевосита формула тагида берилиши лозим. Рамзлар формулада қандай кетма-кетликда берилган бўлса, уларга изоҳни ҳам шундай кетма-кетликда янги сатрдан бошлаб берилиши керак. Изоҳнинг биринчи сатри «буерда» сўзи билан бошланиши шарт.

6.5.21. Стандартларга, шаҳарсозлик нормалари ва қоидаларига ишора қилинганларида ҳужжат шартли белгиси ёки нишони ва тўла номи кўрсатилади. Бошқа ҳужжатларга, шу жумладан давлатлараро ҳужжатларга ишора қилинганида ҳужжат ва уни тасдиқлаган ташкилот номи кўрсатилади.

Бошқа норматив ҳужжатларга умуман ёки унинг бўлимлари билан иловаларига ишора қилиш керак; қисмларга, бандларга, жадвалларга ва изоҳли расмларга ишора қилиш мумкин эмас.

Ҳужжат матнида бошқа норматив ҳужжатларнинг қисмлари, бандлари, қўшимча бандлари мазмунини такрорлашга (кўчирмалар қилишга рухсат қилинади. Норматив ҳужжатда унга ишора қилинган ишораланувчи ҳужжат талаблари ушбу ишора билан берилган талаблардагидек мажбурийлик кучига эгадир).

6.5.22. Норматив ҳужжатнинг оҳирида унинг бўлимлар, қисмлар ва иловалар номлари ва кўрсатилган бетларини мужассамлаштирувчи мазмуни (мундарижаси) жойлаштирилиши лозим.

6.5.23. Норматив ҳужжат лойиҳаси (жадваллари ва изоҳлари билан бирга) варақнинг фақат бир томонига сатрлараро икки масофада ёзув машинкасида ёки электрон ҳисоблаш машиналарининг автоматлаштирилган рақамли чоп қилувчи жиҳозлар воситасида ГОСТ 2.004-88 бўйича чоп этилиши шарт.

6.5.24. Норматив ҳужжат лойиҳасини расмийлаштириш чоғида нашриётлар томонидан техник адабиётларнинг қўлёзмаларига қўйиладиган талабларга ҳам амал қилиш зарур.

6.5.25. Ҳар бир норматив ҳужжат учун ўзгаришлар алоҳида ҳужжат тарзида расмийлаштирилади. Ҳужжатнинг илгари тасдиқланган ўзгаришлари мазмуни келгуси ўзгаришларга киритилмайди, ҳар бир ўзгариш алоҳида мустақил амал қилади. Ҳужжатнинг бирор қисми (банди, қўшимча банди, сўз бошиси жадвали, чизма материали, иловаси) такрор ва такрор ўзгартирилганида илгариги ўзгариш ва бошланғич таҳрир ўрнига қисмнинг янги тўла таҳрири таркибига сўнгги ўзгариш киритилади. Ҳужжатнинг ушбу қисми учун сўнгги ўзгариш ҳақиқийдир.

6.5.26. Норматив ҳужжат матни янги бўлим, банд, қўшимча банд, сўз боши, жадвал, чизма материали, иловалар билан тўлдирилганида ёки улар чиқариб ташланганида бўлим, банд, қўшимча банд, сўз боши, жадвал, чизма материали, иловалар рақамларини ўзгаришига йўл қўйилмайди. Янги бўлимлар иловалардан илгари, янги банд, қўшимча бандлар-тегишли бўлимлар, қисмлар, банд оҳирига, рақамларнинг ўсиб бориши тартибига мувофиқ жойлаштирилиши лозим. Янги бандларга (қўшимча бандлари бўлмаганида), қўшимча бандларга, жадвалларга, чизма материалларига, иловаларга илгариги бандлар, қўшимча бандлар, жадваллар, чизма материаллари, иловаларнинг амалдаги рақамларини, нуқтадан сўнг арабча сонлардаги рақамларни қўшиб, амалдаги рақамлар охирига тиркаб қўйиш йўли билан беришга рухсат берилади. Масалан – 1.13.1; 2.1. чизм.

6.5.27. Ўзгартиш матнини баён қилганда бандлар, қўшимча бандлар, жадваллар ва ҳакозолар рақамларини кўрсатган ҳолда «алмаштирилсин», «чиқариб ташлансин», «тўлдирилсин», «янги таҳрирда баён қилинсин» каби сўзларни ишлатиш зарур.

6.5.28. Норматив ҳужжат қайта нашр қилинганида чиқариб ташланган бўлим, банд, жадвал, чизма материаллари иловалар чоп қилинмайди, фақат

уларнинг рақамлари кўрсатилиб, чиқариб ташланганлиги тўғрисидаги белги қўйилади. Масалан – 1.0 чиқариб ташланган (1-сон ўзг.)

6.5.29. Норматив ҳужжатларга ўзгартиришлар баёни ва расмийлаштиришни Н иловага мувофиқ қабул қилиниши зарур.

6.5.30. Норматив ҳужжатни икки тилда, масалан давлат ва рус тилида нашр қилишга рухсат қилинади. Қолаверса иккита матн ҳам ўз тилларидаги G иловага мувофиқ безатилган зарварақларга эга бўлиб, G иловадагига мувофиқ бажарилган бир муқова ичига жойлаштирилади. Муқовадаги ёзувлар, аввал давлат тилида, сўнг рус тилида ёзиладиган ҳужжат номидан ташқари, давлат тилида битилади.

6.5.31. Ушбу 6.5.30. б.га мувофиқ нашр қилинган норматив ҳужжат матнлари айнан муқобил бўлиши лозим.

7. Норматив ҳужжатларни тасдиқлаш ва уларнинг даврий риояси

7.1.Норматив ҳужжатлар лойиҳаларини кўриб чиқиш, уларни тасдиқлаш, рўйхатга олиш ва бекор қилиш.

7.1.1.Тасдиқлашга киритилган норматив ҳужжат лойиҳаларини ҳужжат ишлаб чиқувчи - ташкилот иштирокида кўриб чиқиш зарур.

7.1.2.Ўзбекистон Республикаси Давархитектқурилишқўми томонидан тасдиқланиши ёки маъқулланиши зарур бўлган норматив ҳужжатлар лойиҳалари ўзига юклатилган вазифаларга қараб Ўзбекистон Республикаси Давархитект-қурилишқўмининг таркибий бўлинмалари томонидан кўриб чиқилади ва тасдиқлашга ёки маъқуллашга тайёрланади.

7.1.3. Шахарсозлик норма ва қоидалари (ШНҚ) ҳамда уларга киритиладиган ўзгартиришлар Ўзбекистон Республикаси Давархитект-қурилишқўми буйруғи билан тасдиқланади. Маҳаллий қурилиш нормалари (МКН) – тегишли идоралар буйруқлари билан тасдиқланади.

Ушбу буйруқлар билан илгари амалда бўлган, эндиликда янгиси билан алмаштирилаётган норматив ҳужжатлар бекор қилинади. Норматив ҳужжатларни бошқа сабабларга кўра бекор қилиш ушбу ҳужжатларни тасдиқловчи ташкилотларнинг тегишли буйруқлари билан амалга оширилади.

7.1.4. Норматив ҳужжатни амалга киритиш муддати уни нашр қилиш ва тарқатиш ишларини инобатга олган тарзда буйруқ билан белгиланади.

7.1.5. Ўзбекистон Республикаси Давархитектқурилишқўми тасдиқлаган норматив ҳужжатлар 1 Иловада келтирилган шаклда рўйхатга олинади.

7.1.6. Норматив ҳужжатларни рўйхатга олиш чоғида уларга белги –нишон қўйилади. Шаҳарсозлик нормалари ва қоидаларининг (ШНҚ) нишони Ўзбекистон Республикаси қурилиши нормаларининг В иловаси бўйича Таснифлашга мувофиқ қўйилади.

Идоравий қурилиш нормалари нишонларида рўйҳатга олиниш чоғида «ИҚН» қисқартирма белгиси, рўйхат китобидаги қатор сони ва унга тиниш белгисидан сўнг тасдиқланган йилнинг охирги икки рақами ҳамда норматив ҳужжатни тасдиқлаган органнинг қисқартирма номлари қўйилади, масалан: ИҚН 07-84 Соғлиқни сақлаш вазирлиги.

Агар норматив ҳужжат ушбу номдаги илгари амал қилганини ўрнига тасдиқланаётган бўлса, унда унинг илгариги нишони тасдиқланиш йили рақамларига тегишли ўзгариш киритилган ҳолда сақланиб қолинади.

7.1.7. Тасдиқланган норматив ҳужжатнинг девони, J Иловада келтирилган шаклда рақамлаштирилгандан сўнг рўйхатларда қайд қилингач ушбу ҳужжатни тасдиқлаган идора ҳужжатхонасига (архивга) сақлашга топширилиши лозим.

7.2. Норматив ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ва ўзгартириш тартиблари.

7.2.1 Ҳужжат яратувчи – ташкилот ва уни тасдиқловчи органлар мунтазам равишда, камида 5 йилда бир маротаба амалдаги ҳужжатларнинг илмий-техник даражасини аниқлаш мақсадида текширишлари ва зарур ҳолларда уларни янгилаш бўйича таклифлар ишлаб чиқишлари шарт. Норматив ҳужжатларни йил ўтгач амалга ошириш лозим.

7.2.2. Амалдаги норматив ҳужжатларни янгилаш, ушбу ҳужжатларни бутунлайин қайта кўриб чиқиш ёки айрим ўзгартиришлар киритиш йўли билан амалга оширилади.

7.2.3 Амалдаги норматив хужжатларни қайта кўриб чиқиш ёки уларга ўзгартириш киритиш учун тугалланган илмий-тадқиқот, тажриба-конструкторлик ва синов ишларининг, лойиҳалаш, қуриш ва турли туман объектлардан фойдаланиш бўйича давлатимиздаги ва хориждаги тажрибани ўрганиш ва умумлаштириш, норматив хужжатларни қўллаш ва унга риоя қилиш устидан ўрнатилган назоратларнинг барча тан олган натижалари асос бўлиши мумкин.

7.2.4. Норматив хужжатларга киритиладиган ўзгаришларни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш тартиби янги норматив хужжатларни ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш учун белгиланган тартибда амалга ошириш лозим. Бундай холларда норматив хужжатга киритиладиган ўзгаришлар лойихасини тақриз учун тарқатиш зарурияти норматив хужжатни тасдиқлаган орган томонидан белгиланади.

7.2.5. Норматив хужжатга киритиладиган ҳар бир ўзгаришга қатор сони қўйилиб боради.

7.2.6. Норматив хужжатга киритилган ўзгаришларнинг тасдиқланиши китобда қайд қилинади (J Илова).

Ўзгартиришга доир девон рақамлантирилгандан сўнг (I-Илова), сақлаш учун хужжатхонага (архивга) топширилиши ва норматив хужжат девонига қўйиб қўйилиши лозим.

7.3. Норматив хужжатларни ишлаб чиқиш ва талабларига риоя қилиш борасидаги жавобгарлик.

7.3.1. Норматив хужжатларни ишлаб чиқувчи етакчи ташкилотлар ва уларни тасдиқланган органлар қонунчилик билан белгиланган тартибда:

Ушбу норматив хужжатлар талабларининг фан, техника, ишлаб чиқиш амалиёти ва фойдаланиш шароитидаги энг янги ютуқларига мувофиқлиги;

Норматив ҳужжатларга самарали ечимларни жорий қилишга, моддий, энергетик, меҳнат ва молия манбаларидан фойдаланишни яҳшилашга, атроф-муҳит муҳофазасига, табиий захиралардан оқилона фойдаланишга қаратилган талабларнинг акс эттирилиши;

норматив хужжатларга киритилган талабларнинг тўғрилиги, уларнинг техник ва иқтисодий жихатдан асослилиги;

норматив ҳужжатларнинг амалдаги қонунчиликка, амалдаги норматив хужжатларга мувофиқлиги, формулалар, матнлик,рақамлик ва чизма материаллари ҳамда атамаларининг тўғрилиги;

зарур холларда амалдаги норматив хужжатларга ўзгартиришлар киритиш тўғрисида ўз вақтида асосли таклиф киритиш учун жавобгардирлар.

7.3.2. Ташкилотлар, муассасалар ва корхоналар хамда уларнинг мансабдор шахслари қурилиш соҳасидаги норматив хужжатларнинг мажбурий талабларига риоя қилмаганликлари учун Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига биноан жавоб берадилар.

Қурилиш нормалари ва қоидаларида акс этирилмаган янги илғор ўта тежамли техник ечимлар, зиммасига қурилиш сохасида амалдаги норматив ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ва янгисини ишлаб чиқиш маъсулияти юклатилган ушбу масала юзасидан етакчи илмий-тадқиқот ташкилоти билан келишилган холда қўлланилади. Бордию, бундай ечимлар давлат назорати органлари манфаатларига даҳлдор бўлган ҳолларда, у ушбу органлар билан келиши-ши шарт.

Айрим амалдаги қурилиш соҳаси нормалари қоидалари талабларидан қисман асосли равишда четлаш зарурияти туғилганида, бундай четлашларга, зарур ҳолларда олдиндан тегишли давлат назорат органи билан келишилган ҳолда, нормаларни тасдиқланган орган рухсати билан йўл қўйилади.

7.2.3. Норматив ҳужжат муаллифлари фойдаланувчилар саволларига бепул жавоб беришлари лозим.

7.4. Норматив ҳужжат талабларига риоя қилиниши устидан назорат.

7.4.1. Норматив ҳужжатлар талабларига риоя қилиниш устидан доимий назоратни лойиҳалаштириш, муҳандислик изланиш ишлари ва қурилиш ишларини олиб борувчи ҳамда конструкциялар, буюмлар ва материалларни ишлаб чиқувчи, ташиб берувчи ва сақловчи ташкилотлар, муассасалар ва корхоналар таъминлайдилар.

7.4.2. Норматив хужжатлар талабларига риоя қилиниши бўйича оралатма назоратни Ўзбекистон Республикаси Давархитектқурилиш қўмитаси ва норматив хужжатни тасдиқланган идоралар амалга оширилади.

7.4.3. Ўзбекистон Республикаси Давархитектқурилиш қўмитаси идоравий мансублигидан қатъий назар барча ташкилотларни, идоралар эса ўзларига тобе ташкилотларни текширадилар.

7.4.4. Норматив ҳужжатлар талабларига риоя қилишни текшириш натижалари актлар билан расмийлаштирилади. Текшириш бўйича актлар, текширилган ташкилотнинг бўйсинувчи органлари номига чора қўриш учун оширилиши лозим.

7.5. Норматив ҳужжатларни нашр қилиши ва улар тўғрисидаги ахборот.

7.5.1 Норматив ҳужжатни нашр қилиш ва қайта чоп қилишга уни тасдиқлаган орган ҳақлидир.

7.5.2. Тасдиқланган норматив хужжатларни заруратга қараб тўплам сифатида нашр қилиши ҳам мумкин, бундай ҳолларада:

тўплам учун умумий муқова қилинади, норматив хужжатлар эса, тўпламга муқовасиз ҳолда киритилади, уларнинг муқовалари зарвароқлар (титул саҳифалари) билан алмаштирилади;

тўплам муқовасига унга кирган барча норматив хужжатлар нишонлари жойлаштирилади;

тўплам бошида унинг мундарижаси жойлаштирилади;

бетлар тагига саҳифаларнинг овушма (сквозной) қатор сонлари қўйиб чиқилади.

7.5.3. Норматив хужжатни такрор нашр қилишда унинг тасдиқланган барча ўзгаришлар инобатга олиниши лозим. Ўзгаришлари билан қайта нашр қилинган норматив хужжат нишонига юлдузча қўшиб қўйилади, масалан: ШНҚ 2.08.01-94*. Ўзгартирилган бандлар ҳам юлдузчалар билан белгиланиши лозим.

7.5.4. Давархитектқурилиш қўмитаси томонидан тасдиқланган (маъқулланган) норматив хужжатлар ва киритилган ўзгаришлар тўғрисидаги маълумоти Давархитектқурилиш қўмитаси ўзининг ахборот тузилмалари ёки махсус даврий матбуот ёрдамида тарқатади. Давархитектқурилиш қўмитаси даврий равишда амалдаги норматив ҳужжатлар рўйхатини матбуотда эълон қилади.

А илова
Мажбурий

Техник нормалаштириш тизимида қабул қилинган ва тегишли таърифларга эга атамалар

1. Норматив ҳужжат – маълум бир фаолият турига ёки унинг натижаларига алоқадор бўлган ва истеъмолчиларнинг кенг доирасига таалуқли қоидалар, умумий томонлар ва таснифотларни белгилаб берувчи ҳужжат.
2. Шахарсозлик норма ва қоидалари – ижроия ҳокимият органлари томонидан қабул қилинувчи, асосан мажбурий талаблардан иборат қурилиш соҳасидаги норматив ҳужжат.
3. Идоравий қурилиш нормалари – соҳанинг бир муассаси даражасида қабул қилинувчи қурилиш соҳасидаги норматив ҳужжат.
4. Норма –қониқтирилиши зарур бўлган сифат ва сон мезонларини белгиловчи ҳолат.
5. Қоида- бажариш учун мўлжалланган харакатни ифодаловчи ҳолат.
6. Мажбурий ҳолат – қонун бўйича қўллаш мажбурий бўлган ҳолат (норма ва қоидалар).
7. Тавсиявий ҳолат – мажбурий тавсифга эга бўлмаган фикр ва қўрсатмадан иборат ҳолат (норма ва қоидалар)
8. Маълумотнома ҳолати- маълумотдан (ахборат) иборат ҳолат.
9. Ифодалаш ҳолати- ўзини вазифасига ва ишлаб чиқарилишига махсулот тавсифини мувофиқлигини кўрсатувчи ҳолат.
10. Услубий ҳолат – норматив ҳужжат талабларига бўлган мувофиқликка эришишнинг бир ёки бирнеча усулларидан иборат ҳолат.
11. Шаҳарсозлик фаолияти объектлари- шаҳар, бошқа яшаш жойларининг ва уларнинг қисмларини жойлаштириш тизими.
12. Қурилиш маҳсулоти – қурилиш тугалланган бино, иншоат ва уларнинг мажмуалари.
13. Қурилиш иншоати – маълум бир истеъмолчилик вазифаларини амалга ошириш учун мўлжалланган қурилиш фаолиятининг бирламчи натижаси.
14. Бино – яшаш (ёки) одамларнинг иш фаолияти учун, ишлаб чиқаришни жойлаштириш, маҳсулот сақлаш ёки жониворларни боқиш учун мўлжалланган хоналардан иборат ер усти қурилиш иншоати.
15. Хона – маълум бир вазифа мўлжалланган ва қурилиш конструкциялари билан ўралган бино ичидаги фазо.
16. Қурилиш констукцияси – маълум бир юк кўтарувчи, тўсиб турувчи ва эстетик вазифага эга бўлган бино ёки бошқа иншоатнинг қисми.
17. Қурилиш буюми-бино ва иншоатлар қурилиш констукцияларининг элементи сифатида қўллашга мўлжалланган буюм.
18. Қурилиш материали – бино ва иншоатларнинг қурилиш констукцияларини барпо этишга ва қурилиш буюмларини тайёрлашга мўлжалланган нарса материал (шу жумладан донали) дейилади.

В Илова
Мажбурий

Ўзбекистон Республикаси шахарсозлик нормалари
ТАСНИФЛАГИЧИ

Мазкур таснифлагич 4 тагтизимдан ташкил топган.

1-3 тагтизимлар шаҳарсозлик нормалари ва қоидаларини гуруҳларга ажратади.

Таснифлагич қурилиш нормалари ва қоидалари таркибини белгилаш ва нишонини (шифр, белги) кўрсатишга мўлжалланган.

Шаҳарсозлик нормалари ва қоидалари нишони(бир-биридан нуқталар билан ажратилган «ШНҚ» ҳарфларидан, кенжа тизим сонидан (бир рақам), гуруҳ сонидан (икки рақам) ва ҳужжатнинг қатор сонидан (икки рақам) иборат бўлиши лозим; тиниш белгисидан сўнг боғланган иккита оҳирги рақамлар ушбу ҳужжат тасдиқланган йилнинг сўнги икки рақамини ифодалайди. Масалан, ШНҚ 1.02.03-08

Норматив хужжатларга сонлар рўйхатга олиниши тартибига биноан гуруҳнинг ички ёки ушбу гуруҳ учун ишлаб чиқилган хужжатлар рўйхатига биноан берилади.

«Иқтисодий нормативлар» номи 4 тагтизим маълумотлик ахборий ва услубий материалларини қамрайди.

Норматив хужжатларнинг тагтизимлари ва гурухлари	**Нормалаштириш йўналишлари**
1	**2**
1. Ташкилий – услубий нормалар	
01. Қурилиш сохасидаги нормалар тизими	Техник нормалаштиришни вазифалари ва объектлари, ҳужжат турлари, уларни ишлаб чиқиш, баён қилиш расмийлаштириш, маъқуллатиш ва тасдиқлаш
02. Тадқиқот ишлари	Вазифалари, ўтказиш тартиби, методологияси, иш таркиби ва мухандислик, экологик ва бошқа хил қидирув ишларига доир умумий талаблар
03. Лойихалаштириш ва лойиха хужжатлари тизими.	Лойиҳалаштириш босқичлари, лойиҳа ҳужжатлари таркибига, ишлаб чиқилишига, маъқуллатишларга бутланиши (комплектланиши) мазмуни, расмийлаштирилиши, экспертизаси ва тасдиқланишга доир талаблар. Сифат тизими. Муаллифлик назорати ва техник назорат.
04. Қурилишни ташкиллаштириш, капитал таъмир ва реконструкция	Қурилиш амалиётини ташкиллаштириш, меҳнат хавфсизлиги, реконстукция ва капитал таъмир бўйича умумий талаблар. Ишларни бажариш лойиҳалари, технологик хариталар таркиби ва уларни ишлаб чиқиш тартиби, уларнинг мазмунига бўлган талаблар.

Норматив хужжатларнинг тагтизимлари ва гурухлари	Нормалаштириш йўналишлари
1	2
2. Лойхалаштиришнинг техник нормалари	
01. Умумий техник нормалар ва талаблар	Ишончлилик, умрбоқийлик ва хавфсизликни таъминлаш. Бино ва иншоатларни маъсулият даражаси бўйича таснифлаш. Юк ва таъсирлар, юк кўтарувчанлик кўрсаткичлари, ҳисоблаш ва синовлар бўйича умумий ташкилотлар. Портлаш-ёнғин ҳавфсизлигини таъминлаш. Фойдаланиш чоғида одамлар саломатлигини зарарли таъсирлардан ҳимоялаш, хоналарни ташқи мухит таъсирларидан ҳимоялаш ва фойдаланиш режимининг талаб даражасини таъминлаш.
02. Замин ва пойдеворлар.	Замин ва пойдеворлар таснифоти ва ҳисобий тавсифлари. Заминнинг ишончлилигини муҳандислик услубида таъминлаш. Пойдеворларни ҳисоблаш ва лойиҳалаштириш услубияти. Синовларни ўтказиш услубиятлари.
03. Қурилиш констукциялари (Темирбетон, бетон, пўлат, ўзаклитош, ёғоч, омихта ва бошқалар)	Материалларнинг ҳисобий тавсифотлари. Ҳисоблаш ва конструкциялаш услубиятлари. Емирилишдан ҳимоялаш. Буюмлар ва бутловчи қисмларга бўлган умумий талаблар. Назорат ва синов услубиятлари.
04. Бино ва иншоатларнинг муҳандислик қурилмалари. Ташқи тармоқлар(иссиқлик таъминоти, иситиш, шамоллатиш, ҳаво совутиш, газ таъминоти,кучсиз ток тизимлари, ахлат чиқариш).	Ташқи тармоқлар ва иншоатлар, ички тизимлар ва қурилмаларнинг параметрлари ва умумий талаблари, уларга қўйиладиган талаблар, қабул қилиб олиш қоидалари, синов услубиятлари. Қурилмалар, қисмлар ва асбоблар учун техник шартлар.
05. Транспорт иншоатлари (шу жумладан йирик қувурли тармоқлар ҳам)	Жойлаштириш ва ер ажратишга доир талаблар таснифоти. Геометрик ўлчамлар ва фойдаланишга доир тавсифотлар. Ишончлилик, умрбоқийлик ва хавфсизликка бўлган талаблар. Юк ва таъсирлар. Хисоблаш услубиятлари. Қабул қилиш қоидалари. Синов услубиятлари.
06. Гидротехник, энергетик ва милиоратив тизимлар ва иншоатлар.	Таснифоти. Жойлаштириш ва ер ажратишга доир талаблар. Геометрик параметрлар ва фойдаланишга доир тавсифотлар. Ишончлилик, умрбоқий ва хавфсизликка бўлган талаблар. Юк ва таъсирлар. Хисоблаш услубиятлари. Қабул қилиш қоидалари. Синов услубиятлари.
07. Шахарсозлик	Ҳудудий режалаштириш даражасидаги худудларга, аҳоли жойларига, шаҳар қўрғон тархларига ва қурилишига, шу жумладан саноат худудлари билан саноат корхоналари ҳам, мухандислик, транспорт таъминотига, гигиена, хавфсизлик, табиатдан фойдаланиш нормативларига, табиатни мухофаза қилишга бўлган талаблар.

Норматив хужжатларнинг тагтизимлари ва гурухлари	**Нормалаштириш йўналишлари**
1	**2**
08. Турар жой ва жамоат бинолари, иншоатлари	Таснифоти, хоналар таркиби, муҳандислик қурилмалари, фойдаланиш режими, хажмий режавий параметрлари, фойдаланиш ва табиий офатлар таъсирларида хавфсизлик, ишончлилик ва умрбоқийликка бўлган талаблар. Қабул қилиб олиш қоидалари.
09. Ишлаб чиқариш ва маъмурий-маиший бинолар ва иншоатлар	Таснифоти, хоналар таркиби, муҳандислик қурилмалари, фойдаланиш режими, хажмий – режавий параметрлари, фойдаланиш ва табиий офатлар таъсирларида хавфсизлик, ишончлилик ва умрибоқийликка бўлган талаблар.Қабул қилиб олиш қоидалари.
10. Ер ажратиш нормалари.	
3. Қурилиш амалиётини ташкиллаштириш ва технологияси қоидалари.	Қурилиш саноати қувватларидан боринча кенг фойдаланиш. Махаллий қурилиш материаллари, хом-ашёлари ва ишлаб чиқариш чиқиндиларидан самарали фойдаланиш.
01 Қурилиш амалиётининг умумий қоидалари. 02 Замин ва пойдеворлар. 03 Қурилиш конструкциялари. 04Ҳимояловчи изоляция қилувчи ва пардоз қопламалар 05. Мухандислик ва технологик қурилма ва тармоқлар. 06. Транспорт иншоатлари 07. Гидротехник ва энергетик иншоатлари мелиорация тизимлари ва иншоатлари.	Бетон ва темирбетон, тош ва ўзаклик тош, металл,ёғоч, омихталаштирилган ва хакозо ашёлардан қилинганлари.
4 Иқтисодий нормалар (шу жумладан ташкиллаштириш услубий хужжатлари)	Лойиҳлаштириш, қурилишни давомийлиги, қурилишга тамал қўйиш нормалари. Материаллар сарфи, қурилишда қуролларга анжомларга, асбобларга, ва механизмларга бўлган эхтиёж нормалари Қурилишда мехнатга хақ тўлаш нормалри. Лойиҳа – қидирув ишларига ҳақ тўлашнинг заминий нормалари. Ресурс – смета нормалари.

С Илова
Тавсиявий

Техник топшириқ (шакли)

Келишилган

_____
(Ташкилот номи, мансаби, исми шарифлари, насаби, санаси)

Тасдиқланган

_____
(Ташкилот номи, мансаби, исми шарфлари, насаби, санаси)

Техник топшириқ

Ишлаб чиқиш учун_____
(норматив хужжат номи)

Ижрочи _____
(Ҳужжат ишлаб чиқувчи – етакчи ташкилот номи)

Ижрода қатнашувчи_____
(Ташкилот номи)

1. Ишлаб чиқиш учун асос_____
(Норматив ҳужжатни ишлаб чиқиш учун)

_____
(Асосланма ҳужжат кўрсатилади)

_____

2. Норматив ҳужжатни ишлаб чиқишнинг асосий мақсад ва вазифалари_____
_____
(Ишлаб чиқилаётган ҳужжатни амалга киритиш натижасидаги эришиладиган ютуқ)

_____

3. Нормалаштириш объектининг тавсифоти _____
(Шу жумладан халқ хўжалиги, аҳоли фан ва

_____
техника ютуқлари талабларига жавоб бериш)

_____

4. Норматив хужжат ва унга қилинган Иловаларнинг бўлимлари, ишлаб чиқила-ётган хужжат ва унга қилинган Иловаларнинг хар бир бўлимига киритилган асосий талаблар сираси_____
_____

5. Бошқа норматив хужжатлар ва стандартлар билан узвий боғлиқлиги_____
_____
(Норматив хужжатлар нишонлари билан кўрсатиб ўтилади)

6. Норматив ҳужжатга Қўланма ишлаб чиқиш зарурати бор-йўқлиги_____
_____
(Талаблар кўрсатилади)

_____

7. Асосий манбалар_____
муайян материаллар, илмий-тадқиқот, тажриба конструкторлик ва синов ишлари

_____
натижалари, тажрибаларнинг умумлаштирувчи, патентлар, муаллифлик гувохномалари санаб ўтилади.

8. Қўшимча кўрсатмалар _____
Тасдиқловчи идора ёки ҳужжат ишлаб чиқувчи –ташкилотлар

_____

1 сон Илова. Норматив ҳужжат лойиҳаси тақриз учун жўнатиладиган ташкилотларнинг рўйхати.

2 сон Илова. Норматив ҳужжатни маъқуллатиш лозим бўлган ташкилотлар рўйхати.

Рахбар_____ _____ _____
(Рахбар муовини) (Ишлаб чиқувчи-етакчи ташкилот номи) (имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Мавзу рахбари _____ _____
(имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Ижрода қатнашувчилар:

Рахбар_____ _____ _____
(Рахбар муовини) (Ташкилот номи) (имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Мавзу раҳбари _____ _____
(имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Д Илова
Мажбурий

Норматив ҳужжат лойиҳасига тушган тақризлар рўйхати (шакли)

Бандлар тартиби	Норматив ҳужжат лойиҳаси бандининг рақами	Эътироз ва таклиф киритган ташкилот номи (хат санаси ва рақами)	Эътироз ва таклифлар	Ҳужжат ишлаб чиқувчи ташкилот хулосаси (қабул қилиндими ёки сабаблари кўрсатилиб рад қилиндими)

Ҳужжат ишлаб чиқувчи етакчи ташкилот бўлинмаси рахбари _____ _____
(имзо) (исми-шарифи, насаби)

Мавзу рахбари _____ _____
(имзо) (исми-шарифи, насаби)

Е Илова
(Зиддиятлар бор бўлса)

Мажбурий

Зиддиятлар тўғрисидаги маълумотнома (шакли)

_____
(ҳужжатнинг номи)

номли ҳужжат лойиҳаси бўйича қарор қабул қилиш учун _____
_____дан
(ҳужжат ишлаб чиқувчи ташкилот номи)

_____га
(норматив ҳужжатни тасдиқловчи орган номи)

Боб, бўлим, банд қўшимча банд, иловалар тартиби	Манфаатдор идора таклифи ва қисқача техник-иқтисо-дий асосланмаси, хат санаси ва рақами	Ҳужжат ишлаб чиқувчи етакчи идора хулосаси

Рахбар_____ _____ _____
(Рахбар муовини) (Хужжат ишлаб чиқувчи-етакчи ташкилот номи) (имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Мавзу рахбари _____ _____
(имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

F Илова
Мажбурий

Тасдиқлашга тақдим қилинган норматив ҳужжат ва унга киритиладиган ўзгаришнинг охирги сахифасини кўриниши (тақризга, маъқуллатишига)

Рахбар_____ _____ _____
(Рахбар муовини) (Хужжат ишлаб чиқувчи-етакчи ташкилот номи) (имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Мавзу рахбари _____ _____
(имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Рахбар_____ _____ _____
(Рахбар муовини) (ижрода қатнашувчи ташкилот номи) (имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Изохлар: 1. Имзоларнинг бир қисми ушбу саҳифага сиғмаган тақдирда, “орқасига қаранг” ишораси билан саҳифа орқасига жойлаштирилиши лозим.

2. Ҳужжат нашр қилинганда оҳирги саҳифа кўпайтирилмайди.

G Илова
Мажбурий

Норматив ҳужжатлар муқовалари ва сахифаларини безатиш Шаҳарсозлик норма ва қоидаларининг муқоваси (зарварағи)

ҲУЖЖАТ НОМИ

ШИФР

Расмий нашр

Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура
ва қурилиш қўмитаси

Тошкент - 200__

Идоравий қурилиш нормалари

ҲУЖЖАТ НОМИ

ШИФР
Идора номи

Расмий нашр

Тасдиқловчи орган номи

Норматив ҳужжат зарварағининг иккинчи саҳифасига
жойлаштириладиган ахборат маълумотлари

УДК_____

_____

(ҳужжат шифри, номи, шаҳар, босмаҳона, бетлар сони)

ИШЛАБ ЧИҚАРУВЧИ(ЛАР)_____
(Идоравий мансублиги кўрсатилган холда ташкилот номи,

_____
мавзу раҳбари ва маъсул ижрочиларнинг исми – шарифи, насаби, илмий даражалари)

_____

КИРИТИЛГАН_____
(ҳужжат лойиҳасини тасдиқлашга киритилган киритилган ташкилотлар номи)

_____

МУҲАРРИРЛАР_____
(исми- шарифлари ва насаби, иш жойлари)

Тасдиқлашга_____
(Тасдиқловчи орган бўлинмаси номи, исми шарифлари ва насаби)

_____томонидан ТАЙЁРЛАНГАН
_____амалга киритилгандан
(Норматив ҳужжат шифри ва номи)

бошлаб_____лар
(Шифрлари кўрсатилиб, ўз кучини йўқотадиган ҳужжатлар номи)

ўз кучини йўқотади.

КЕЛИШИЛГАН

Шаҳарсозлик нормалари ва қоидалари матнининг биринчи бети

Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси (Давархитектқурилишқўм)	Шаҳарсозлик нормалари ва қоидалари	Белгиланиши (шифри)
	Ҳужжат номи	Белгиси (шифри): кўрсатилади ўрнига

ҲУЖЖАТ МАТНИ

(Ташкилот номи) томонидан КИРИТИЛГАН	Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитасининг 200__й. “___”_____ №____сон буйруғи билан тасдиқланган	Амалга киритилиш санаси “_____”_____200__й.

_____

Расмий нашр

Идоравий қурилиш нормалари матнининг биринчи бети

Идора номи (қавс ичида ушбу идоранинг қисқартирмаси)	Идоравий қурилиш нормалари	Белгиланиши (шифри)
	Ҳужжат номи	Белгиси (шифри): кўрсатилади ўрнига

ҲУЖЖАТ МАТНИ

(Ташкилот номи) томонидан КИРИТИЛГАН	(Идора, акт номи) 200__й. “___”_____ №____сон буйруғи билан ТАСДИҚЛАНГАН	Амалга киритилиш санаси “_____”_____200__й.

Расмий нашр

Шахарсозлик нормалари ва қоидаларининг
(биринчидан ташқари) бетлари

Жуфт сонли бетлар

2-бет ШНҚ 1.01.01-08

Ҳужжат ёки илованинг матни

Тоқ сонли бетлар

ШНҚ 1.01.01-08 3-бет

Ҳужжат ёки илованинг матни

Изоҳ: Норматив ҳужжатларнинг (биринчидан ташқари) бошқа бетларига расмийлаштиришимизда талаб қўйилмайди.

Н Илова
Мажбурий

Норматив ҳужжатга киритилган ўзгаришни баён қилиш ва безаш.
Ўзгаришнинг биринчи бетининг шакли

____сон ўзгариш_____
(Норматив ҳужжатнинг белгиланиши (шифри) ва номи)

_____нинг 200__й. «___»_____даги
(Ўзгаришни тасдиқлаган орган номи)

_____сон Қарори (буйруғи) билан 200__й «___»_____дан амалга киритиш муддати белгиланди.

Матн, масалан

1.2. банд_____дан бошлаб, _____гача қуйидаги тахрирда баён қилинсин_____

1.5. банд қуйидаги матн (иккинчи сўз боши, 2а жадвали қуйидаги мазмундаги изоҳлар билан) тўлдирилсин «_____»

1.7. банд чиқариб ташлансин.

2.1.биринчи иккинчи сўз бошиси янги таҳрирда баён қилинсин «_____», учинчи сўзбоши «_____» сўзлари билан тўлдирилсин; «_____» сўзлари «_____» сўзлари билан алмаштирилсин.

2.10. банддаги 3 сон жадвал қуйидаги мазмундаги сўзлар билан тўлдирилсин «_____».

2.14. банддаги ГОСТ 17302-72га ишора ГОСТ 19804 га ишора билан алмаштирилсин. 2-сон илова қуйидаги мазмундаги «_____» 3 сон жадвал билан тўлдирилсин

J Илова
Мажбурий

Тасдиқланган норматив ҳужжатлар ва унга киритилган ўзгаришларни қайд қилиш китоби.

Қайд санаси ва тартиби	Норматив ҳужжатнинг нишони (шифри)	Ҳужжатнинг тўла номи	Қайси ҳужжат ўрнига ёки илк бор тасдиқланаяпти	Санаси, тасдиқлаш тўғрисида буйруқ сони, ҳужжатни тасдиқлаган орган	Амалга киритиш муддати	Ҳужжат лойиҳасини тасдиқлашга киритган ташкилот	Ҳужжатни ишлаб чиқувчи етакчи ташкилот	Ҳужжатни қайта кўриб чиқиш, бекор қилиш, ёки тузатишлар киритиш тўғрисидаги белги
1	2	3	4	5	6	7	8	9

J Илова
мажбурий.

Норматив ҳужжат девони сирасига кирувчи ҳужжатлар рўйхати

_____

(Норматив ҳужжат нишони ва тўла номи)

_____

№	Ҳужжат номи	Ҳужжатлар сони	Варақлар сони
1	Норматив ҳужжат ишлаб чиқиш учун техник топшириқ		
2	Ушбу норматив ҳужжатни қайси хужжатлар ўрнига ишлаб чиқилганлиги		
3	Тақризга жўнатилган тушунтириш хати билан норматив ҳужжат лойихасининг биринчи тахрири.		
4	Олинган тақризлари ҳам қўрсатилган ҳолда хужжат лойиҳаси тақризга жўнатилган ташкилотлар рўйхати		
5	Тақризларнинг асл нусхалари		
6	Тақризлар рўйхати		
7	Норматив ҳужжат лойиҳасини мақуллатиш бўйича ҳужжатларнинг асл нусхалари		
8	Ҳужжат лойиҳасини кўриб чиққан илмий-техник (илмий, техник) кенгашларнинг мажлис баёнлари (ёки мажлис-баёнларидан кўчирма нусха)		
9	Ҳужжат лойиҳаси кўриб чиқиш бўйича муроса мажлисларининг мажлис баёнларидан		
10	Зиддиятлар (мавжуд бўлса) тўғрисидаги маълумотнома		
11	Тушинтириш хати билан тасдиқга киритилган норматив ҳужжат лойиҳасининг якуний таҳрири		
12	Ҳужжат лойиҳасини тасдиқлашга киритиш тўғрисидаги жўнатиш хати		
13	Патент харитачаси ёки патент софлиги текширилганлиги тўғрисида маълумот-нома		
14	Тасдиқланган норматив ҳужжатнинг асли		
15	Норматив ҳужжатни тасдиқлаш ва амалга киритиш тўғрисидаги буйруқнинг кўчирма нусхаси		
16	Ҳужжатни ишлаб чиқиш борасида унинг мазмунига оид ёзишмалар		
17	Тасдиқланган норматив ҳужжатнинг компьютер версияси (ёзилсин)		

Рахбар _____ _____ _____
(Рахбар муовини) (Хужжат ишлаб чиқувчи-етакчи ташкилот номи) (имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

Ижрочи _____ _____
(имзо, сана) (исми-шарифи, насаби)

МУНДАРИЖА

бет
1. КИРИШ……..... 3
2. НОРМАТИВ ХУЖЖАТЛАРГА ИШОРАЛАР …… 4
3. ТАЪРИФЛАР…… 4
4. ТИЗИМНИНГ АСОСИЙ ВАЗИФАСИ, ТАМОИЛЛАРИ, ТАРКИБИ ВА НОРМАТИВ ХУЖЖАТЛАРНИНГ ТУРЛАРИ……... 4
5. НОРМАТИВ ХУЖЖАТЛАР МАЗМУНИ…….. 7
6. НОРМАТИВ ХУЖЖАТЛАРНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ ВА РАСМИЙЛАШ-ТИРИШ …….. … …. 8
6.1. Мазкур тизимга кирувчи норматив ҳужжатларни ишлаб чиқиш босқичлари……. 8
6.2. Техник топшириқ ва норматив ҳужжат лойиҳасининг биринчи таҳрири..9
6.3. Тақризларни кўриб чиқиш ва номатив ҳужжат лойиҳасининг оҳирги таҳририни ишлаб чиқиш…… …. 10
6.4. Норматив ҳужжат лойиҳасини маъқуллатиш ва тасдиққа киритиш…… 11
6.5. Норматив ҳужжатларни баён қилиш ва шакллантириш қоидалари….. 12
7. НОРМАТИВ ХУЖЖАТЛАРНИ ТАСДИҚЛАШ ВА УЛАРНИНГ ДАВРИЙ РИОЯСИ ……. 17
7.1.Норматив ҳужжатлар лойиҳаларини кўриб чиқиш,уларни тасдиқлаш, рўйхатга олиш ва бекор қилиш……. 17
7.2.Норматив ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ва ўзгартириш тартиблари.. 18
7.3.Норматив ҳужжатларни ишлаб чиқиш ва талабларига риоя қилиш борасидаги жавобгарлик……. 18
7.4.Норматив ҳужжат талабларига риоя қилиниш устидан назорат…… 19
7.5.Норматив ҳужжатларни нашр қилиш ва улар тўғрисидаги ахборот……. 19
А Илова. ТЕХНИК НОРМАЛАШТИРИШ ТИЗИМИДА ҚАБУЛ ҚИЛИНГАН ВА ТЕГИШЛИ ТАЪРИФЛАРГА ЭГА АТАМАЛАР……..... 21
В Илова. Таснифлагич……. 22
С Илова. (Тавсиявий) Техник топшириқ (шакли)……. 25
Д Илова. (Мажбурий) Норматив ҳужжат лойиҳасига тушган тақризлар рўйхати……. 27
Е Илова. (Мажбурий) Зиддиятлар тўғрисидаги маълумотнома (шакли)….. 28

F Илова. (Мажбурий) Тасдиқлашга тақдим қилинган норматив ҳужжат ва унга киритиладиган ўзгаришнинг охирги саҳифасини кўриниши (тақризга, маъқуллатишга) 29
G Илова. (Мажбурий) Норматив ҳужжатлар муқовалари ва саҳифаларини безатиш……. 30
H Илова. (Мажбурий) Норматив ҳужжатга киритилган ўзгаришнинг баён қилиниши ва безаш……. 36
J Илова. (Мажбурий) Тасдиқланган норматив ҳужжатлар ва унга киритилган ўзгаришларни қайд қилиш китоби…… 37
J Илова. (Мажбурий) Норматив ҳужжат девони сирасига кирувчи ҳужжатлар рўйхати…… 37